

Қара шаңырақ

Атпал денелі, апайтөс жігіт өзі міндеттеген салмақтың бәрін көтеріп, үздіктер тобының басына шыққан. Финалдық сында алғашқы болып ирандық шықты да, белгіленген салмақты кеудеден асыра алмады. Кезек Имандостікі еді. Бұл да сол ирандықтың әрекетін қайталаған. Екінші мәурітте ирандық алғашқы көрсетілімді айнытпай қайталаған. Ал Имандос әлгі салмақты тік көтеріп еді. Зал дуылдап, шулап жатты. Ажар байқұс телеобдишаның ішіне кіріп көтермей болып, алға еміне түсіпті. Ал шала мас Сыйқым жан-жағына зәрін шашып, қағынып жатты.

— Ол енді көтере алмайды, ол құриды. Имандос қазір өзі көтерген зілтемірдің астында қалады. Алла байқұстың тіршілігін бере көр.

Ирандық пен Имандостың енді соңғы кезегі ғана қалып еді. Ирандық не етті дейсіз ғой. Ол көрермендердің бәріне жағасын ұстатып, өзі көтере алмаған салмақтың үстіне тағы бес келі салмақ қосып, тапсырма берді. Егер ол көтеріп кетсе, Имандос көтерген салмақтан үш келі асып кетер еді. Сәті түскенде көтеріп кетті. Сөйтіп, суырылып алға озған еді.

Ирандықтың ішкі қулығын сезген Имандос намысын қамшылап, тәуекел деп тас жұптақшы болды да өзі көтерген салмақтың үстіне тағы бес келі салмақты еселеді. Біреулер бұл өз күшіне

сенді десті, енді біреулер анық қателесті, аяғын шалыс басты деп жорамалдады. Ең жақсысы, оның жүрісінен еш сасқан, абыржыған нышан білінбеді. Өзін-өзі соншалықты салқын, сабырлы ұстады. Сол жүрісінен жаңылмаған қалпы келді де, белгіленген салмақты лік еткізіп, төбеге көтерді. Пәлен келі салмақ Имандостың төбесінде қалықтап тұрды. Имандос дүние чемпионы атанды.

Сыйқым болса, ештеңені көргісі келмей, теріс қарап жатып алыпты. Ал ана жарнарынан төгілген мөлдір тамшыларды дамыл-дамыл сүртіп, Жаратушыға шексіз алғысын жаудырды.

Шет елде чемпион атанып, кеудесіне алтын медаль тағып, көңілі орнына түскен Имандос енді тезінен үйіне жетуге асыққан. Үлкен қалаға ұшақпен келді де, одан әрмен такси жалдаған. Түс әлетінде ауылға жана-салап таяп қалған бала үй маңынан қараңдап жүрген адамдардың сұлбасын көрген. Алдынан анасы шықты. Шықты да, Имандосты құшағына алды, маңдайынан иіскеп, мауқын басты. Көз жасымен жағаласып жылап та жүрді.

— Апа, бұлар кімдер, — деді үйге кіріп-шығып, әлденені қарап, өзімен-өзі болып жүргендерге қарап, — бұлар неткен жандар есіз?

— Бұлар Сыйқымның адамдары, — деді Ажар, — үй

саудалап жүр. Енді түсіндім.

— Сыйқым, — деді қаңғалақтап үйден шығып бара жатқан үй иесін өзіне шақырып, — бері кел, саған айтар сөзім бар.

— Сөзіңнің түкке керекі жоқ. Үй сатылады.

— Мен де сол жайында сөйлеспекпін.

— Қалтасында көк тиыны жоқ, түйенің тісін ашып көріптінің кері болмасын.

— Қазір мен саған түйенің тісін көрсетемін. Одан да мынаны айт, үйіңнің бағасы қанша?

— Оны қайтейін деп едің, жоқ шынымен сатып алғың келіп тұр ма?

— Сенімен бұдан әрмен салғыласқым келмейді. Бағасын айт.

— Үйдің бағасы төрт миллион, — деді үй сатып алғалы келген адам. Біз осы бағаға келіскелі отырмыз.

— Ол арзан, — деді Имандос, — ал мен бұл үйді төрт жарым миллионға алар едім.

— Ендеше сол ақшаны мен де беремін.

— Үй өз-өзінен аукционға түсті, — деп қуанды Сыйқым.

— Бес миллион, — деді Имандос.

— Бес дейсіз бе, — деп оның сөзін қайталады саудаласушы адам, — онда біз әйел мен бала дегендей ақылдасып келелік.

Көп бөгелмеді, сәлден соң үй алушы келді де, өздерінің бұл баспананы сатып алмай-тынын хабарлады. Имандос әуелі қара шаңырақтың құ-

жатын қолға алды да, чемпиондық дәрежесі үшін берілген он миллион теңгенің бес миллионын санап берді. Бәрінің көзінше электрондық тәсіл арқылы үйді анасы Ажардың басына аударды. Бір сәт қыры сынып, сыйқы кеткен Сыйқым Имандос берген ақшаны екі қалтасына нықтап салды да, кетуге айналды.

— Балам, келіп тұр, — деді ана өңі албырап, көңілі толқып, — біздің үйдің есігі сен үшін қашан да ашық. Бізді ұмытып кетіп жүрме. Қанша дегенмен қолда өскен күшіңсің ғой. Хабарласып тұр. Алған ақша бойыңа дарысын. Біреулерге алданып қалма, жоғалтып та алма, әр теңгені орнымен жұмса. Кетсең, жолың болсын, қайда жүрсең де аман бол.

Ана осыны айтты да, Сыйқымды құшақтап, бетінен сүйді. Осы уақытқа дейін тасырайып, сазбеттеніп жүрген Сыйқым есіне не түскенін кім білсін, ана құшағында еңіреп жылап жіберді.

— Кәзірше табысым осы, — деді Имандос қолында қалған бес миллион теңгені анасына санап беріп жатып, — кейіндеп тағы болып қалар.

— Жарайсың ұлым, — деді анасы мерейі тасып, — жаранды деген осы.

Үш күннен кейін Имандостың чемпиондық марапаты мен қоныс той қатар өтетін болып белгіленді...

Дәнеш Ахметұлы
(Соңы)

Поэзия әлемі

Алдамшы өмір

Алдамшы өмір ылғи ғана у береді,
Өмір шіркін шамдай ақырын сөнеді.
Қара қайғы қалыңдады тым бүгін,
Мәлт-мәлт етіп көзіме жас келеді.

Өмір шіркін шамдай ақырын сөнеді,
Алтын үміт тотығады, өледі.
Кешегі күн — қойнымдағы сұм қиял,
Бүгін алыс менен, сылқ-сылқ күледі.

Өмір шіркін бықсып ақырын сөнеді,
Үміт шіркін тотығады, өледі.
Әлді үміт, мен де ұзамай өлемін,
Соққы жеген сорлы жүрек біледі.

Өмір шіркін көз алдымда сөнеді,
Қиял — алыс, келемеж ғып күледі.
Өмір сөнед, үміт өлед, не қалды?
Мәлт-мәлт етіп көзіме жас келеді.

Мағжан ЖҰМАБАЕВ

Мас адам мен сау сайтанның әңгімесі

Назарларыңызға жас қағасбай тәржімалаған Антон Чеховтың "Мас адам мен сау сайтан" әңгімесін ұсынып отырмыз.

Әскери жабдықтау басқармасының бұрынғы шенеунігі, зейнеттегі колледж хатшысы Лахматов өз үстеліне отырып, он алтыншы рюмкасын сіміре, бауырластық, теңдік, бостандық жайында ойланды. Кенет оған шамның артынан бір сайтан сығалай көз салды. Бірақ, оқырман, сіз бұдан шошымаңыз, сіз сайтанның кім екенін білесіз бе? Ол етіктей қара жүзді және ойнақы қызыл көзді, сымбатты жас жігіт. Үйленбеген бойдақ болса да, басында мүйізі бар. Шаш үлгісі а la Капюль. Денесін жасыл түк басқан және мұңкіген ит иісті. Белінен төмен құйымшағына жебе ұшты құйрық салбырай біткен. Саусақ орнына сояудай тырнақ, аяқ орнына жылқының тұяғы. Сайтанды көрген Лахматов сәл абдырап қалды. Бірақ артынан көп ішіп қойғандарға жасыл сайтандардың көрінетін ерсі әдеті барын есіне алып, көп ұзамай сабасына түсті. — Мен кіммен сөйлесу мәртебесіне иемін? — деп Лахматов шақырылмаған қонағына тіл қатты. Сайтан ыңғайсыздана көзін төмен салды. — Сіз қымсындан аулақ болыңыз, — деп Лахматов сөзін жалғады. — Жақынырақ келіңіз, мен елдің сыртынан тон пішкенге жоқ адаммын, сіз менімен ашық көсіле сөйлессеңіз болады... Сіз ішкі жан дүниенізде... кімсіз? Сайтан сенімсіз қадамдарымен Лахматовқа таяу келіп, құйрығын астына қыса, сыпайы түрде иіле ізет көрсетті. — Мен — сайтанмын, — деп таныстырды ол өзін. — Мен тозақ кеңсесінің директоры, мәртебелі ібіліс мырзаның

жеке аумағындағы арнайы тапсырмалар жөніндегі лауазымды тұлға қызметін атқарамын. — Естідім, естідім... Өте қуаныштымын... Отырыңыз! Арақ ішесіз бе? Разыболарем... Айтпақшы, сіз немен айналысасыз? Сайтан алдыңғысынан бетер ыңғайсызданды... — Шынымды

өткен адамды алдаймын деп көріңізші. Менің көмегемсіз-ақ мындаған ақшаны жымқырып, түйені түгімен жұтып жүрген сендерді бір рубльды ұрлауға мен қалай үйретемін? — Оның расы — рас қой... Дегенмен бәрібір бірдеңені ермек етіп, бір іспен айналысасыз ғой, солай емес пе? — Иә... Бұрынғы

айтсам, менің мойнымда аса маңызды шаруа жоқ, — деп ыңғайсыздана жөтеліп мұрнын "Ребуска" сүрте сайтан жауап берді. — Ілгеріде біздің расымен айтарлықтай ірі шаруаларымыз болды. Біз адамдарды азғырдық, олардың тура жолдан тайып, жақсылықтан безіп, зұлымдықтың жолына түсуіне тікелей себепкер болдық. Бірақ қазір бұл іспен айналысу, — арамызда қалсын, — түкке де тұрмайды. Бүгінде ізгіліктің ізі өшкен, адамды адастыратын түйір амал қалмаған. Оған қоса адамдардың айласы бізден асып түсетін болды. Сіз университетте барлық ғылымды оқып тауысқан, тар жол, тайғақ кешуден

жағдайымыз туралы енді тек өткеннің еншісімен ғана сөйлей аламыз. Дегенмен әлі де атқарар ісіміз баршылық. Көрікті бикештерді азғырамыз, бозбалаларды өлең жазуға құштар етеміз және мас көпестерді айналы шағуға мәжбүрлейміз. Саясатқа һәм әдебиет пен ғылымға араласуды біз бұрыннан қойғанбыз. Бәрібір одан түк те түсінбейміз. Жарытып ол жайлы ойлана да алмаймыз. Біздің біршіамамыз "Ребус" жасауда адамдармен қызметтесіп жүр. Тіпті тозақты тәрк етіп, адам қатарына қосылып кеткендер де бар. Адамдар қатарына қосылған бұл зейнеттегі бұрынғы сайтандар бай көпес әйелдерге үйленіп

алып, қазір шалқып өмір сүріп жүр. Олардың бірнешеуі заңгерлікпен айналысады, енді бірі газет шығарады. Қысқасы олар белді және аса құрметті адамдар! — Бұл қисынсыз сұрағым үшін айып етпеңіз, бірақ осы қызметіңіз үшін өтеуіне қандай сыйақы аласыз? — Жағдайымыз бәзбаяғы қалпында қалып отыр, мырза, — деп жауап берді сайтан. — Штатымыз мүлде өзгермеген... Бұрынғысынша пәтері, жарығы мен жылуы қазынаның есебінен. Ал бізге жалақы төленбейді, өйткені бәріміз штаттан тыс қызметкер болып саналамыз. Оған қоса сайтан болу — ол құрметті лауазым ғой. Негізінен ашып айтар болсам, жұпыны тұрамыз, тіпті көшеге шығып қайыр сұрайтын хәлдеміз. Бізді пара алуға үйреткен адамдарға қайта мың рақмет, әйтпесе әлдеқашан аштан бұратылып өліп қалушы едік. Біз, тіптен, толығымен сол табыспен күнелтеміз. Әуелі күнәһарларды азық-түлікпен қамтамасыз етеміз, содан соң одан аздап жымқырып қаламыз. Ібіліс қартайды. Цуккиға барумен әуре болып жүр, қазір есеп-қисаптың қағазымен жүрер шамасы жоқ. Лахматов сайтанға тағы бір рюмка арақ құйды. Сайтан ішіп алып, тағы көсіле әңгіме айтты. Ол тозақтың құпиясын түгел айтып берген еді. Солай шерін тарқатып, жан дүниесін тазартқандай болды.

Артынан өкіріп жылады. Оның Лахматовқа ұнағаны соншалық, тіпті үйіне бір түн түнеуге рұқсат етті. Сайтан пеште ұйықтап, түнімен сандырақтаумен болды. Ал таң сәріде тіптен болмағандай ғайып болды.

Фото: adebietportal.kz

Күзгі көрініс

Көңілді қоңыр салқын саз жүдетіп,
Көз жетті кеткеніне жаздың өтіп.
Құлайды жапырақтар құба талдан,
Күрең күз құдіретіне тағзым етіп.

Кеші еді солқылдаған күздің суық,
Не шара, жасыл жаздан үздірсе үміт?
Базары тарқап кеткен бақ ішінде
Күтіп тұр әлдекімді Қыз күрсініп.

Жас талдың аптыққан жел есін алды,
Құрғырдың қылығы жоқ еш ұнамды.
Жылаған жапырақтың жетім күйі,
Өп сәтте көңіліме көшіп алды.

Арқаның өңменімнен өтті желі,
Құдерін қайтқан құстан көк те үзеді,
Бозбауыр бала бұлттар боздап тұрып,
Бораған қыстан хабар жеткізеді.

Бәлкім бұл кездесу ме тұңғыш, ап-пақ,
Бақтағы қыз да сабыр тұрды сақтап.
...Бір жігіт сұр көшеге көрік беріп,
Келеді қызыл-жасыл гүл құшақтап.

Елемей қырды гүлсіз, күнді нұрсыз,
Кездесіп тұрды екеуі. ...Тұрмын үнсіз.
Батырған мені мұңға қоңыр Күз бен
Жігіттің қолындағы гүл ғұмырсыз...

Қалқаман САРИН